

Прадмова да беларускага чытача

Затушаваныя краявіды. Краявіды, якія на першы позірк здаюцца прыгожымі, ідылічнымі, супакойваюць вока і душу. Робяць уражанне некранутасці чалавекам. Цнатлівая, несапсаваная прырода. Аднак насамрэч такія краявіды часта нешта хаваюць. Нейкую змрочную таямніцу. Стары гнятлівы цяжар. Ёсць штосьці, што затушоўвае, атручвае, знявечвае краявіды — нябачна, але тым яно і горш.

Гаворка ідзе пра месцы, дзе ў мінулым адбываліся жудасныя рэчы: масавыя забойствы, расстрэлы, ліквідацыі, пагромы, чых ахвяр закопвалі на месцы. Дзесьці краявіды, чые тапаграфічныя асаблівасці — цясніны, пячоры, яры, ставы, балоты, незаўважныя воку ўрочышчы, — выкарыстоўваліся катамі, каб замесці сляды злачынства, каб прымусіць трупы знікнуць. Доля, у якія скідаюць нябожчыкаў, засыпаюцца і выраўноўваюцца з зямлёй, часта пры дапамозе тэхнікі — экскаватараў і іншых цяжкіх машын. У многіх выпадках месцы забойства азеляняюць, клапатліва высаджваюць траву, кусты і дрэвы, каб ізноў аднавіць ранейшы стан.

Каты, якія настолькі ж ахвотна, наколькі падступна бралі на сябе ролю садоўнікаў, ландшафтных дызайнераў і архітэктараў, паўсюль і заўсёды пераследуюць тую самую мэту: яны хочуць прымусіць ахвяр знікнуць назаўсёды. Бясследна. Тыя павінны дастацца забыццю. Без імёнаў. Без твараў. Без гісторыі. Каб ніхто не ўшанаваў іх памяці, каб ніхто не запаліў па іх свечкі.

Затушаваныя краявіды заўжды ўказваюць на мінулае. Падзеі, жажлівыя наступствы якіх яны павінны схаваць, па магчымасці навечна, адбыліся сто гадоў таму, семдзсят, год таму, учора. Яны ў мінулым. Аднак яны таксама і ў сучаснасці. Таму

што мы жывём у гэтых краявідах, яны — наш дом. Мы непадзельна звязаны з гэтымі краявідамі, яны сфармавалі нас, наша дзяцінства, яны частка нас саміх, нашай гісторыі, але таксама нашай сучаснасці і — што яшчэ важней — нашай будучыні.

Гэтыя краявіды паўсюль. Лясы ў маіх родных мясцінах у Аўстрыі. Схілы Карпат ва Украіне. Зялёныя даліны Славеніі. Бераг Дуная ў Будапешце. Лясы ў ваколіцах Мінска. Пагоркі Бяскідаў у Польшчы. Затухаваныя краявіды ёсць паўсюль у Цэнтральнай Еўропе — у Венгрыі і Славеніі, у Чэхіі і Славакіі, у Аўстрыі і Германіі, у Польшчы і Літве...

Мы павінны змірыцца з тым, што мы жывём з гэтымі краявідамі, як і з тым, што яны нешта хаваюць. Мы павінны распрацаваць стратэгіі жыцця з затухаванымі краявідамі. Пры гэтым нас перш за ўсё павінна цікавіць будучыня.

Уцячы немагчыма. Гісторыя нас нагоніць.

Аўтар.